

KŐ PÁL A szárnykészítő festő

Kondor Béla arca

Barátai Samunak hívták.

Mágneses erőtér vette körül. Lényéből sugárzott a szellem és a szeretet.

Az első pillantásra a keze tűnt föl; a szép, energikus kezek. Az arca nyugodt volt, széles és gazdagon mintázott, bár az is lehet, hogy Melocco hatalmas Kondor maszkjának képe ivódott belém.

Régen történt, amire emlékezni kell – miért is ne hagyna cserben a memóriám olykor? A szeme színére nem emlékszem. Feketekeletes szemüvege mögött fürkésző szempár lakott. Lehetett sűrű, sötétzöld, talán acélkék, nem tudom. Nagyon emlékeztetett egy filmrendezőre, pontosabban mondva: A filmrendezőre. Emlékszem viszont hirtelen fölcattanó gúnyos kacagására. Hangja barna színű, simogató. Elnézően és bölcsen hallgatta a körötte vitatkozókat. Néha annyira magába fordult, befelé figyelt, mintha ott sem lettünk volna, ott sem lett volna. Aztán egyszer csak megszólalt, és ebből fényesen kitűnt: többfelé is tud egyszerre figyelni.

Nagyon egyszerűen fogalmazott. Érthetően. Ám az idő teltével fölbukkant a szavak mögötti szürrealisztikus jelentésréteg.

A szem ellát, ameddig ellát, s azután, a horizontális csíkok úgy rendezik a föld gömbformáját, hogy a pusztai ember meglát a távolban egy jegenyefasort, tőle jobbra az égre nyújtózó templomtornyot, és ekkor következik a káprázat! Merthogy a művészember – történetesen, ha festő, vagy költő –, a horizont mögé is lát, ott is látja tovább a tájat. Lát egy-egy tanyabokrot, odébb hatalmas szalmakazlat, amiről kezükben nyitott esernyőkkel apró kacagó gyermek-sereg ugrál alá, a kazal alatt kutyák csaholnak, és roppant módon élvezik azt a sérűskerti karnevált. Látja a távolodó, v-alakban röpködő madarakat, hallja a szárnyak csattogását. A Kondor-kékre festett égen egy ragadozó tapossa a levegőt, verdes és figyel, majd hirtelen, mint egy kődarab zuhan alá áldozatára...

Álmok és ábrándok. A fantázia meglódul, mint a kezdeből kiejtett, vízzel teli vödör, esés, zuhanás, lehullás, alászállás, bukás – írja, rajzolja és mondja a Mester, mert ezek gyakori szavai.

Köszöntjük a 70 éves Kő Pált.

A *Boldogságtöredék* és a *Jelet hagyni* című kötetek költővé avatják. Nagy László, a költőfejedelem és Pilinszky János szeretik Kondort. *Megittam az életem felit* című verséből ezt a három sort azért idézem, hogy szólaljon meg végre Ő.

Halljuk ezt az összetéveszthetetlen hangot!

*„...farkasfogakat növeszteni báránybőrben,
szent disznóságokat követni el,
amikor mindenki odanéz...”*

Kondor repülni vágyott! Erre enged következtetni a sokféle tehetség-felmutatás. A rajzoló, festő, költő, zenélő ember. Ez mind Ő volt. Repülő szerkentyűket épített, fotózott, és hányféleképpen tudott rajzolni ez a szent ember, te Úristen, akiben az angyal és az ördög egyformán jelen volt?! Ezt nem tudom...

Azt viszont tudom, hogy amikor nagyon nem jutott eszembe semmi új munka kezdetekor, akkor Kondorhoz fohászkodtam. Elővettem egy katalógusát, kötetét, és rövid idő múlva beindultam, mert inspirált. Rajzainak megszámlálhatatlan sora – szépséges angyal, kerubok és repülő lovak, lepke szitakötő, a Darázs-király... – számunkra mind reveláció.

Ikarosz és Daidalosz zuhanása, Gagarin hősi próbálkozása, Armstrong diadalmas lebegő sétája a Holdon. Itt tartunk Kondor látomásainak tanúiként. A hófehér gyolcsingben ünneplő festő sétál a művésztelep kertjében. Ünnepli az életet. Csak később tudjuk meg, hogy alig van rövid életéből néhány boldog hónap hátra. Napfényes délután van, tompa kék árnyékokat fektet a park fűvére a halál.

*

Kecskeméten 1972-ben együtt éltünk a Művésztelepen hosszú hónapokig Kondorral. Mi, a fiatal hajléktalanok és a nálunk hat-tíz évvel idősebb mesterek. Nekik már volt lakásuk, műtermük, nekünk meg reményünk, hogy egyszer lesz.

Az akkori szólás szerint: „A magyar értelmiségnek két útja van. Az egyik az alkoholizmus, a másik járhatatlan.” Ez a „három Té” időszaka. És mégis: számtalan nagyszerű ember akadt, akit nem lehetett megtörni. Talán Isten titkos litániáira jártak el?! Tartotta őket a hit, remény és a szeretet.

Latinovits Zoltán, Nagy László, Kondor Béla, Sarkadi Imre, Huszárik Zoltán... De említhetném Bauer Sándort is, akit ma kevesen ismernek, de ő volt az a fiatalember, aki magát benzinnel lelocsolta, és a Nemzeti Múzeum kertjében mint élve égő emberfáklya tiltakozott a hazug Kádár-rendszer ellen 1969-ben.

A történelem homokórája egykedvűen pereg, és mi 1972-ben igazán nem bíztunk a változásban. Az akkori választások formálisak és megalázóak voltak. A hatalom szesztilalmat rendelt el azokra a napokra. Árván és hitehagyottan, kínosan józanul kapaszkodtunk egymásba, mi a rendszer száműzöttjei, internáltak saját hazánkban, a Kecskeméti Művésztelep sivár étkezdéjében.

*

Később személyes élményeim is voltak Kondorral. Egy ízben rajtakaptam a művésztelep ebédlőjében, reggeli előtt, hogy hároméves kisfiamat, Boldizsárt az ölében tartotta, és meghittén beszélgettek. Én lélegzetemet visszafojtva hallgattam őket egy ideig. Kondor csúnya szavakra tanította Boldikát, és mindketten egyre jobban élvezték a helyzetet. Amikor végre beléptem és felfedtem magamat, már mindketten rötyögtek, Béla pedig szabadon maradt térdét csapkodta.

Két pákosztos gyerek, az egyik negyvenegy éves, a másik három.

Szeretett apróhirdetéseket olvasgatni, azok fonásáigain betegre röhögte magát. Ebben Melocco volt a partnere. A végén már fuldokoltak a röhögéstől, és a takarítónők mutatóujjukkal a halántékukra mutogatva, ide-oda forgatva kezüket jelezték, hogy a két férfi szerintük tökéletesen hülye. Pedig ők csak értették egymást.

Egy másik alkalommal bejött a műterembe, odaállt az ablak elé, kezét hátul összefonta, alig szólt, bámult kifelé a kertre. Akkor készítettem a Boronás szobromat, igyekeztem a feltett kérdéseire válaszolgatni, munka közben, ahogy tőlem tellett. Kondor azt kérdezte tőlem, hogy milyen technikával tudna készíteni nagyméretű szárnyas angyalokat?! Úgy négy darabot csinálna egyelőre. Mondjam el neki a készítés módját.

Egyszer csak elhallgatott. Azt mondja nekem: te Lujos, most látom, hogy az úton jön befelé Erdélyi

Miki. Ismer ő téged? Mondom, én nem ismerem a figurát. Na, az nagyon jó, mert akkor hozzád nem jön be, és itt meghúzódhatok.

Majdsak elmegy egyszer. Azért nem szeretnék találkozni vele – magyarázta –, mert a múltkor is kikészített az okvetetlenkedéseivel.

*

Drága Béla!

Sajnos Te nem voltál a barátom. Kicsit távol estünk egymástól. Ám én úgy gondolom, hogy előbb-utóbb megszeretted volna. Születésnapodra szeretnék egy csokorral kedveskedni neked. Azokkal a nevekkel, akik életed utolsó évének aranyokker ragyogású, kék vetett árnyékú, 60×80-as hosszúkás festményén jelen lehettek.

Remélem, Isten segít, és senkit nem felejt ki. Ha mégis, akkor kérlek, szólj közbe!

Savonarola (1961)

Melocco Miklós,
Maklári Judit,
Melocco Sárka,
Melocco Jánoska,
Tenkács Hajnal,
Péterfy Gizella,
Kő Boldika,
Kő Pál – Lujos,
Kovács Tamás – Tüszü,
Bikácsi Daniela,
Medve Andris,
Medve Marcika,
Baksa-Sós Krisztina,
Baksa-Sós Verocska,
Baksa-Sós Jancsi,
a Kex együttes legendás vezetője,
Szentiványi István gondnok úr
és az ő leánya Icuka,
és fia: Isti.

Talán ennyien lehattunk Veled az utolsó hónapokban.